

Kód předmětu: SP7MP_MTP2
Závěrečný projekt
Michaela Krátká
UČO: 350755

Téma:

Informovanost žáků 9. tříd základních škol v Brně o pohlavních virově přenosných infekcích

Výzkumný problém:

Faktory ovlivňující informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd ZŠ v Brně

Výzkumná otázka:

Jaké faktory ovlivňují informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd základních škol ve městě Brně?

Proč je téma relevantní:

V nedávné době bylo vyučování sexuální výchovy na základních školách hodně diskutovaným tématem. Je velmi důležité informovat žáky o KONKRÉTNĚ nejen kvůli nechtěnému těhotenství, ale hlavně kvůli pohlavně přenosným infekcím.

Vzhledem k hodinové dotaci věnované výchově ke zdraví a konkrétně sexuální výchově a s tím spojenými pohlavně přenosnými nemocemi, často nebývá tato oblast probírána v dostatečném rozsahu.

Obzvláště problematika virově přenosných infekcí, o kterých nebývá tolik hovořeno ani mezi veřejností, může přinést nepříjemné komplikace nakaženému. Velký problém je právě v nedostatečné informovanosti a znalosti těchto infekcí a toho, jakým způsobem se přenáší. Poměrně dostatečné povědomí má dnešní populace o HIV. Viru, který způsobuje AIDS. Vzhledem k popularizaci očkování proti rakovině děložního čípku je i problematika HVP viru relativně známá. Ovšem o tom, že existují kromě těchto dvou infekcí i další virového původu, ví jen málokdo. Například herpetické onemocnění zná většina populace jako klasický opar na rtu, ale jen nepatrné množství lidí ví, že se jedná i o pohlavně přenosnou infekci.

K rychlému rozšiřování méně známých virových infekcí v populaci přispívá kromě neinformovanosti o jejich existenci obzvláště neznalost všech forem přenosu infekce. V populaci je často zmiňován samotný pohlavní styk, ovšem jiné formy sexuálních praktik již jako možnost přenosu zmiňovány nebývají. Nehledě na to, že některé virové infekce lze přenést i jinou formou kontaktu, který nesouvisí s pohlavním kontaktem, nebo v době bez

akutní fáze výskytu. Dalším z důvodů rychlého šíření je i fakt, že z virových infekcí je ze zákona opatřeno ohlašovací povinností pouze nakažení virem HIV. Velký problém spatřuji i ve zkreslených či nedostatečných informacích, které lze získat z médií, na internetu, ale mnohdy i od lékařů a dokonce i odborníků v oboru. Tím může docházet k podceňování onemocnění a možností jeho přenosu, nebo ke strachu z neznámého.

Cíle výzkumu:

Cílem výzkumné části je zmapovat informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd základních škol ve městě Brně a zjistit faktory, které ji ovlivňují. Výzkumná část se cíleně zaměřuje na konkrétní věkovou a regionální oblast. Tato věková kategorie je zvolena z důvodu pravděpodobného zahájení sexuálního života. To může vést k vyšším výskytům pohlavně přenosných infekcí, což potvrzuje i rostoucí číslo statistických údajů. Regionální začlenění nabízí svou velikostí v otázkách sexuálního životního stylu dostatečnou míru anonymity, ale zároveň hrozí i jistá míra sociální kontroly.

Součástí práce bude informační leták o této problematice, který bude aktuálně reagovat na informace zjištěné výzkumem.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké faktory ovlivňují informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd základních škol ve městě Brně?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaké znalosti mají žáci o pohlavních virově přenosných infekcích?

Kde žáci získávají informace o pohlavních virově přenosných infekcích?

Jsou znalosti větší, když je ve škole vyučován předmět výchova ke zdraví či rodinná výchova jako samostatný předmět?

Je informovanost větší, když je tato problematika probírána ve vyšším ročníku?

Má realizace programu podpory zdraví na škole vliv na informovanost žáků?

Výzkumná strategie:

Praktická část práce je řešena metodou kvantitativního výzkumu. Hlavní důvod volby kvantitativního výzkumu je předpoklad hypotéz, které se výzkumem potvrdí či vyvrátí. Toto je datově prokázáno či vyvráceno. K ověření hypotéz je použito standardizované metody sběru dat formou dotazníkového šetření. Cílem výzkumu je standardizované srovnání dat

a kvantifikování vztahů mezi proměnnými. Při kvantitativní metodě dochází k redukci informací, které od respondentů získáme. Důsledkem toho je riziko nízké validity výzkumu. Ovšem vzhledem k povaze zkoumané problematiky je tato výzkumná strategie vhodná, protože respondenti vypovídají o faktické podobě sociální reality a cílem šetření není zjišťování jejich pocitů.

Teoretická hypotéza:

Informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd základních škol ve městě Brně ovlivňuje výuka tohoto tématu ve škole.

Pracovní hypotézy:

Žáci, kteří získávají informace o pohlavních virově přenosných infekcích převážně z médií, mají více zkrácené informace než ti, kteří získali informace ve škole.

Informovanost o pohlavních virově přenosných infekcích v populaci u žáků 9. tříd ve městě Brně je vyšší, pokud je vyučován předmět výchova ke zdraví či rodinná výchova jako samostatný předmět.

Informovanost stoupá spolu s ročníkem, kde je tato problematika probírána.

Informovanost je vyšší, pokud je na škole realizován program podpory zdraví, než když realizován není.

Konceptualizace a operacionalizace:

Informovanost

Konceptualizace: znalost, vědomost, poznatek o pohlavně přenosných infekcích

Operacionalizace: posuzujeme, jaké znalosti má žák o tématu: zná /nezná nemoci / má zkrácené informace; ví / neví, co do pohlavně přenosných virových infekcí patří; ví / neví jak se chránit před přenosem

Výuka

Konceptualizace: činnost ve vyučování. Zařazení tématu Pohlavní virově přenosné infekce do vyučování

Operacionalizace: téma je / není zařazeno do výuky; téma je probíráno v 1 hodině / více hodinách / blokově / formou přednášky; téma je zařazeno v jednom / více ročnících v 6. / 7. / 8. / 9. třídě

Faktor

Konceptualizace: prvek, činitel, ovlivnitel. Posuzujeme, co ovlivňuje informovanost o tématu

Operacionalizace: zjišťujeme, kde získává žák informace:

škola / rodina / učitel / spolužáci / media; zda je / není problematika na škole vyučována, v jakém předmětu: rodinná výchova / výchova ke zdraví / občanská výchova / tělesná výchova, v jakém rozsahu: 1 hodina / více hodin, jakou formou: přednáška / seminář / projekt

Populace

Konceptualizace: žáci 9. tříd brněnských ZŠ

Operacionalizace: posuzujeme dle oslovených respondentů

Realizace

Konceptualizace: na škole je/jsou uskutečňován/y program/y podpory zdraví

Operacionalizace: posuzujeme analýzou dokumentů školy, zda program probíhá / neprobíhá a v jakém časovém rozsahu

Metoda sběru dat: Obsahová analýza dokumentů v kombinaci s dotazníkem

Zařazení tématu do výuky, vyučování předmětů výchova ke zdraví a rodinná výchova, ročník výuky a realizace programu podpory zdraví budou zjištěny obsahovou analýzou dokumentů ŠVP .

Informovanost a forma získávání informací bude zjištěna pomocí dotazníkového šetření.

Výzkumná populace: Žáci 9. tříd ZŠ v Brně

Výběr výzkumného vzorku a jeho počet:

Výběr výzkumného vzorku bude založen na dostupném výběru škol v Brně. Aby mohly být výsledky objektivně zpracovány, je nutné zajistit, co nejvyšší počet relevantních odpovědí. Toho docílíme zařazením všech brněnských škol, které se budou ochotny do výzkumu zapojit. Školy budou kontaktovány formou informačního e-mailu s žádostí o spolupráci na výzkumném šetření.

Následně bude na škole realizováno dotazníkové šetření, kterého se zúčastní jako respondenti žáci 9. tříd. Dotazník bude rozdán ve výuce z důvodu jejich návratnosti.

Vzhledem k zajištění objektivnosti informací o problematice budou žáci na začátku ujištěni

o anonymitě dotazníku a o tom, že se škola nedoví, jak který z nich odpovídal. Dále budou informováni, že neznalost problematiky není nic špatného, že zde jde o to, jaké znalosti má každý z nich a ne ostatní spolužáci.

Vzhledem k hypotézám, je nutné zařazení minimálně 2 škol, z nichž jedna vyučuje tuto problematiku v rámci předmětu výchova ke zdraví či rodinná výchova a druhá ne. Dále je potřeba zjistit data minimálně 2 škol, kdy na jedné z nich bude zařazen program podpory zdraví a na druhé ne. Pokud tyto podmínky splněny nebudou, nebude možné odpovědět na všechny hypotézy, ale jen na některé z nich. Z tohoto důvodu je vhodné do výzkumu, zahrnout co největší počet škol a žáků, avšak minimální počet relevantně zodpovězených dotazníků by neměl klesnout pod 40.

Ukázka dotazníkového šetření:

DOTAZNÍK

Jmenuji se Michaela Krátká a studuji obor pedagogické asistentství výchovy ke zdraví a speciální pedagogiky na Masarykově univerzitě v Brně. Tento dotazník k mé diplomové práci se týká pohlavních nemocí. Dotazník je přibližně na 15 minut a je anonymní. Chtěla bych tě poprosit o jeho vyplnění. Pokud se ti některé otázky budou zdát příliš osobní, nemusíš na ně odpovídat, ale mohu ti zaručit, že škola ani pan učitel/paní učitelka se nedozví, jak jsi odpovídal/a. Nejde o žádný test. Tvoje odpovědi nebudou hodnoceny žádnou známkou. Důležité je to, co víš právě ty! Proto prosím neopisuj, ale odpovídej sám za sebe, protože právě tvoje odpovědi jsou pro mě velmi důležité.

Škola:

1. Co to jsou pohlavně přenosné nemoci?

2. Jaké pohlavně přenosné nemoci znáš?

3. Kde získáváš informace o pohlavně přenosných nemocech? (možnost více odpovědí)

- a) rodiče
- b) škola
- c) sourozenci
- d) kamarádi
- e) televize
- f) internet
- g) kniha
- h) jinde (vypiš kde)

4. Kde nejčastěji? (jedna odpověď)

- a) rodiče
- b) škola
- c) sourozenci
- d) kamarádi
- e) televize
- f) internet

- g) kniha
- h) jinde (vypiš kde)

5. Znáš nějaké pohlavně přenosné nemoci, které způsobuje vir?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 7)

6. Jaké?

7. Které z nemocí se dají přenést pohlavním stykem? (možnost více odpovědí)

- a) AIDS
- b) chřipka
- c) herpes
- d) syfilis
- e) rakovina jazyka
- f) HIV
- g) rakovina děložního čípku
- h) kondylomata
- ch) muňka
- i) kapavka
- j) měkký vřed
- k) prostata
- l) HPV
- m) neštovice
- n) žloutenka typu B
- o) genitální bradavice

8. Jde zabránit přenosu pohlavně přenosných nemocí?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 11)

9. Jak?

10. Jsou tyto způsoby 100% ochranou?

11. Co patří mezi ochranu před otěhotněním? (možnost více odpovědí)

- a) antikoncepce
- b) tampon
- c) kondom
- d) menstruační kalíšek
- e) pesar
- f) vložka
- g) dámský kondom
- h) sexuální abstinence
- ch) přerušovaná soulož

12. Víš co je HIV?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 14)

13. Jak se dá nakazit HIV? (více možných odpovědí)

- a) pohlavním stykem bez ochrany
- b) slinami
- c) krví
- d) přenosem z těla matky na plod
- e) kojením
- f) štípnutím komára
- g) orálním stykem
- h) na záchodě
- i) z ručníku, který použila nakažená osoba
- j) použitím zubního kartáčku, který použila nakažená osoba
- k) použitím holicího strojku, který použila nakažená osoba

14. Víš co je žloutenka typu B?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 16)

15. Jak se dá žloutenkou typu B nakazit? (více možných odpovědí)

- a) pohlavním stykem bez ochrany
- b) slinami
- c) krví
- d) přenosem z těla matky na plod
- e) kojením
- f) štípnutím komára
- g) orálním stykem
- h) na záchodě
- i) z ručníku, který použila nakažená osoba
- j) použitím zubního kartáčku, který použila nakažená osoba
- k) použitím holicího strojku, který použila nakažená osoba

16. Víš co jsou to kondylomata?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 19)

17. Kondylomata se mohou vyskytovat: (možnost více odpovědí)

- a) na rtu
- b) na obličeji
- c) v ústech
- d) na pohlavních orgánech
- e) v oblasti řitního otvoru

18. Jak se dá nakazit kondylomaty? (více možných odpovědí)

- a) pohlavním stykem bez ochrany
- b) slinami
- c) krví
- d) přenosem z těla matky na plod
- e) kojením

- f) štípnutím komára
- g) orálním stykem
- h) na záchodě
- i) z ručníku, který použila nakažená osoba
- j) použitím zubního kartáčku, který použila nakažená osoba
- k) použitím holicího strojku, který použila nakažená osoba

19. Víš co je to rakovina děložního čípku?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 22)

20. Způsobuje ji vir?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 22)
- c) Nevím (jdi na otázku 22)

21. Jaký?

22. Víš co je to opar?

- a) Ano
- b) Ne (jdi na otázku č. 25)

23. Opar se může vyskytovat: (možnost více odpovědí)

- a) na rtu
- b) na obličeji
- c) v ústech
- d) na pohlavních orgánech
- e) v oblasti řitního otvoru

24. Jak se dá přenést opar? (více možných odpovědí)

- a) pohlavním stykem bez ochrany
- b) slinami
- c) krví
- d) přenosem z těla matky na plod
- e) kojením
- g) orálním stykem bez ochrany
- h) na záchodě
- i) z ručníku, který použila nakažená osoba
- j) použitím zubního kartáčku, který použila nakažená osoba
- k) použitím holicího strojku, který použila nakažená osoba

25. Který typ ochrany chrání před přenosem pohlavně přenosných nemocí? (možnost více odpovědí)

- a) antikoncepce
- b) tampon
- c) kondom
- d) menstruační kalíšek
- e) pesar
- f) vložka

- g) dámský kondom
- h) sexuální abstinence

Prosím doplň následujících pár informací o sobě

26. Věk

27. Pohlaví

- a) muž
- b) žena

28. Bydlíš

- a) v Brně
- b) mimo Brno

29. Jaké je nejvyšší dosažené vzdělání tvých rodičů?

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské (zakončeno maturitní zkouškou)
- d) vysokoškolské

Toto je konec dotazníku. Moc děkuji za tvoje odpovědi.

Očekávané problémy:

Vzhledem k hypotézám je potřeba provést dotazníkové šetření minimálně na dvou školách, z nichž jedna vyučuje tuto problematiku v rámci předmětu výchova ke zdraví či rodinná výchova a druhá ne. Dále je potřeba získat data ze škol, kde je zařazen program podpory zdraví a ze škol kde tento program zařazen není. Z každé výše uvedené skupiny musí být do výzkumu zařazena minimálně jedna škola. Pokud tyto podmínky splněny nebudou, nebude možné odpovědět na všechny hypotézy. Je však možné odpovědět na hypotézy zbývající. Je vhodné pokusit se tomuto předcházet zařazením všech brněnských škol, které se budou ochotny do výzkumu zapojit.

Problém může nastat již při oslovení školy. Může se stát, že školy nedovolí výzkum provést kvůli jeho tématu. Problém mohou mít obzvláště ZŠ, které jsou církevní a celkově se k výuce této problematiky staví jinak. Při žádosti o možnost uskutečnění šetření na škole, zdůrazním pozitiva výzkumu a znalosti této problematiky. Pokud však škola odmítne účast, oslovím školy zbývající, které budou chtít na výzkumu spolupracovat.

Další etický problém může opět nastat kvůli tématu výzkumu, ale přímo s žáky. Žáci se mohou stydět dotazník vyplnit. Také nemusí znát odpověď a mohou se snažit odpověď „opsat“ od souseda. Snaha o řešení je již v úvodu dotazníku, kdy jsou žáci ubezpečováni o anonymitě dotazníku a důležitosti jejich samostatných odpovědí.

Literatura:

1. HAJNOVÁ, Růžena, Tomáš NOVÁK a Věra CAPPONI. *Sexuologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1994, 149 s. ISBN 80-7169-115-1.
2. MACHOVÁ, Jitka, HAMANOVÁ Jana *Reprodukční zdraví v dospívání : příručka k sexuální výchově*. Praha : Nakladatelství H & H, 2002. 197 s. ISBN 80-86022-94-3.
3. MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví: zdraví a prevence, životní styl - problémy a rizika, dospívání a zdravotní problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 291 s. ISBN 978-80-247-2715-8.
4. MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví pro učitele*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, 250 s. ISBN 80-7044-768-0.
5. MUŽÍKOVÁ, Leona. *Podněty pro implementaci výchovy ke zdraví do školních vzdělávacích programů*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 4. Názory veřejnosti na realizaci kurikula výchovy. ISBN 978-80-210532-8-1.
6. NOŽIČKOVÁ, Marie, Miloslav SALAVEC a Karel ETTLER. *Pohlavní choroby: diagnostika a léčba*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, 45 s. ISBN 80-71844-43-8.
7. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. *Nezralá sexualita: o sexuální výchově a sexuálních projevech dětí a mládeže*. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1990, 139 s. ISBN 80-201-0008-3.
8. PRIBRAM, Vivian. *Nutrition and HIV*. Chichester, West Sussex: Blackwell Pub., 2010, xvii, 508 p. ISBN 978-1-4051-8270-6.
9. ROZSYPAL, Hanuš. *AIDS: klinický obraz a léčba*. Praha: MAXDORF, 1998, 236 s., [4] s. obr. příloh. ISBN 80-85800-92-6.
10. ŠEJDA, Jan. *Prevence, léčba a další aspekty nákazy HIV/AIDS*. 1. vyd. Praha: Galén, 1993, 267 s. ISBN 80-85824-02-7.
11. ŠILEROVÁ, Lenka. Mladí lidé a informace o sexualitě: informační potřeby a informační zdroje: základní informace o realizovaném výzkumu. In: *Sborník referátů*. Pardubice, 2012, s. 5. ISBN 978-80-904290-8-6. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/1sklad/sbornik.pdf>
12. ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě : rodinná pravidla a hodnoty; situace, které mohou rodiče uvést do rozpaků; vývoj zájmu o sexualitu; užitečné kontakty a informace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003, 103 s. ISBN 80-247-0291-6.
13. ŠTÁVA, Zdeněk. *Sexuálně přenosné nemoci: základy současných poznatků pro lékaře, zdravotnické pracovníky, pedagogy a laickou veřejnost*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1987, 141 s. ISBN 08-084-87.

Celková koncepce výzkumu není špatná, dobře jste zformulovala otázky i hypotézy, dává to smysl. K projektu mám ale také některé výhrady:

1. Především jazykově a gramaticky je text na velmi slabé úrovni, chyby v interpunkci (skoro v každém větě) jsou pro čtenáře iritující. Mnoho vět nedává valný smysl, slovo problematika v úvodu se opakuje mnohokrát, aniž by neslo nějaký význam. Pokud odevzdáváte text, bylo by dobré mu věnovat větší péči (máte-li problém s gramatikou, je vhodné požádat někoho o revizi).
2. V úvodu by bylo vhodné být konkrétnější a omezit „mlácení prázdné slámy.“
3. S dotazníkem je třeba si dát velkou práci (specifické téma, specifictí respondenti) a provést předvýzkum. Věnujte také velkou pozornost etickým aspektům výzkumu.
4. Pozor na závěry, které budete na základě výzkumu vyslovovat! Když zjistíte, že ve škole, kde je určitý typ výuky/programu, je informovanost větší než v jiné, nemůžete z toho vyvodit, že takový typ výuky/programu, vede k větší informovanosti. Pozor na zaměňování korelace s kauzalitou.
5. Pokud budete výzkum realizovat a budete jej chtít zkonzultovat, určitě přijďte.